

Nemzetközi russzisztikai konferencia Debrecenben

A magyar egyetemek és főiskolák orosz nyelvi és irodalmi tanszékei közül a KLTE Orosz Nyelvészeti Tanszéke vállalta feladatát a magyarországi russzisták — oktatók, kutatók és műfordítók — szakmai találkozójának évenkénti megszervezését. A konferencia ihletője az amerikai szlavisták 1974. évi chicagói összejövedele volt, az első debreceni tanácskozásra 1975 januárjában került sor. Az elmúlt húsz év folyamán a — hol Orosz Filológiai Napoknak, hol Debreceni Filológiai Napoknak nevezett — russzisztikai konferencián több mint 900 előadás hangzott el, a résztvevők és alkalmi látogatók, hallgatók száma pedig meghaladta az 1300 főt. Már többször elhangzott olyan javaslat, hogy a tanácskozást minden évben másik egyetemen vagy főiskolán kellene megtartani, a szervezők azonban a konferencia jövőjét csak úgy látják biztosítva, ha végleg Debrecenben marad. Mára már szinte szállóigévé vált a résztvevők között: „Ha január vége, akkor Debrecen!”

1974 óta a debreceni orosz nyelvi tanszék jelentős változáson ment keresztül mind az oktatói állományt, mind pedig a hallgatók létszámát és felkészültségét illetően. Különösen jelentős változásokat hozott az ideológiai és politikai rendszerváltás. A 90-es évek elején az oktatók létszáma a felére esett vissza: aki nem bízott a tanszék túlélésében, „a süllyedő hajót” elhagyva biztonságosabb munkahelyet keresett magának. Ez a változás végeredményben nemcsak negatívumot jelentett a tanszék számára, ma sokkal nyugodtabb, kiegyensúlyozottabb légkörben folyik az oktató- és kutatómunka, mint korábban bármikor. Igaz, hogy az orosz szakos hallgatók létszáma is jelentősen csökkent (kb. a korábbi negyedére), ám a 70–80-as évek kétes színvonalú kötelezően kétszakos tömegképzését — ahol az orosz gyakran a „másik”,

a hallgatók által kevésbé „művelt” szak volt — felváltotta a magasabb szakmai képzettséget nyújtó egyszakos képzés. A mai nehezebb körülmények között lényegében már csak az választja hivatásul az orosz szakot, aki tényleg szereti ezt a nyelvet, irodalmat, akinek tervei vannak vele. A russzisztikai tanácskozások folyamatosan biztosítják az érintett intézmények együttműködését, a szakmai kapcsolattartást, lehetőséget adnak arra, hogy a résztvevők megvitassák az orosz nyelv és irodalom magyarországi kutatásának és oktatásának elméleti és gyakorlati kérdéseit, tárgyaljanak az időről időre megújuló tantervekről. A tematika igen változatos: minden tanácskozás egy-egy meghatározott központi téma köré szerveződik. Vita folyt már a fordítás és a nyelvoktatás kapcsolatáról, a kontrasztív nyelvészeti kutatásokról, a többnyelvű szótárak összeállításának kérdéseiről, a magyarnak — mint idegen nyelvnek — az oktatásáról, az orosz szakos hallgatók részképzéséről stb. A konferencia — egy-egy évforduló kapcsán — lehetőséget nyújt kiváló írókról, költőkről, tudósokról való megemlékezésre. Több kandidátusi dolgozat munkahelyi védelme is a russzisztikai napokon történt meg, s így a vitában eleve biztosítva volt az átlagosnál lényegesen nagyobb létszámú, szakmailag minősített nyelvész részvétele.

Bár a konferencia elsődleges célja a hazai russzisták tevékenységének az összehangolása, az első tanácskozástól kezdve több külföldi szlavista is bekapcsolódott a munkánkba. A moszkvai Puskin Intézet budapesti tagozata, valamint a budapesti Bolgár Kulturális Intézet állandó patrónusaink között van. Sokáig komoly kapcsolatot tartottunk az újvidéki Hungarológiai Intézettel is, a jugoszláviai háború azonban kedvezőtlenül hatott erre a közös tevékenységre.

Az 1994. október 26–27-én megtartott „Russisztika XX” című nemzetközi konferenciát az Universitas Alapítvány anyagi támogatásával szerveztük meg. Csak így fogadhattunk vendégelőadókat Oroszországból, Ukrajnából, Izraelből, az Amerikai Egyesült Államokból, Horvátországból és Romániából, és biztosíthattunk viszonylag kedvező étkezési és szállásfeltételeket néhány hazai (budapesti, szegedi, pécsi) vezető russzistának, akik — most már elmondhatjuk — évtizedek óta rendszeres résztvevői, előadói a debreceni Orosz Filológiai Napoknak.

Az október 26-i plenáris ülésen Bitskey István professzor, a Bölcsészettudományi Kar dékánja köszöntötte — magyarul és oroszul — a megjelenteket, majd Papp Ferenc akadémikus, aki tanszékünknek az alapítója és másfél évtizeden át a vezetője volt, tartotta meg *Lomonoszov és a magyar nyelv* című tudománytörténeti előadását. Tudott-e Lomonoszov magyarul? Hol tanulta a nyelvünket? Kik voltak magyar „tanítói”? Ilyen és még sok ehhez hasonló érdekes kérdésre kapott választ a kíváncsi hallgatóság. Az amerikai L. Tikos a 100 évvel ezelőtt született neves orosz poéta, Szergej Jeszenyin költői nyelvéről beszélt, S. Schwarzbard, a jeruzsálemi Héber Egyetem professzora pedig a művészi szöveg elemzésének elméleti kérdéseit tárgyalta igen szép oroszul. Nyelvészeti előadást is hallhattunk a plenáris ülésen: Pete István szegedi professzor a magyar és az orosz igeszemlélet kérdéseit elemezte.

Szerda délután és csütörtökön három szekcióban folyt a tanácskozás. A nyelvészeti szekció első előadását Kiss Kálmán nyíregyházi docens tartotta: *Az orosz nyelv oktatása a Debreceni Egyetemen 1945-ig*

címmel. A balkanisztikai program keretében már 1915-től folyt orosztanítás az egyetemen. Debrecen az egyetlen vidéki városunk, ahol az orosz nyelv egyetemi oktatása már 80 éves múltra tekinthet vissza!

A nyelvészeti szekció további előadásainak témái: a frazeologizmusok keletkezése, a gondolat logikai szerkezetének és a mondat szintaktikai szerkezetének az összefüggései, a létigés és lokális mondatok, a fázisigék a létmondatokban, az állítmány típusai, újabb idegen eredetű szavak az oroszban, russzicizmusok az 50-es évek magyar sajtónyelvében, az orosz nyelv kapcsolata néhány szomszédos nyelvvel (magyar, ukrán, litván, gagauz), az orosz beszélt nyelv kutatásának kérdései, Sahmatov és Tregyakovszkij nyelvészeti nézetei stb.

A módszertani szekcióban több előadás hangzott el az orosz nyelv magyarországi oktatásának időszerű kérdéseiről és az orosz-tanárok átképzéséről. Külön figyelmet érdemelt a debreceni Kossuth Gimnázium tanárainak beszámolója arról, hogyan alkalmazzák a legújabb technikai eszközöket, főként a videót az orosz nyelv oktatásában.

Az irodalmárok Szergej Jeszenyin (1895–1925) költőre emlékeztek, akinek az orosz természetet bensőséges szeretettel ábrázoló tájköltészete és gyengéd szerelmi lírája az orosz költészet nemzetközileg elismert értékei. Jeszenyin munkásságát ebben az évben több országban méltatni fogják, így Magyarországon is.

Lévai Béla